

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEDF)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2025, 25(4), 2704 – 2722. DOI: 10.17240/aibuefd.2025..-1676476

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Gelecek Beklentileri, Kariyer Kararı Öz Yeterlikleri, Akademik Güdülenme ve Başarıları Arasındaki İlişkiler¹

Relationship Between Future Expectations Of Vocational High School Students, Career Decision Self-Efficacy, Academic Motivation And Success

Yasemin YAZAN² , **Sevilay YILDIZ³**

Geliş Tarihi (Received): 15.04.2025

Kabul Tarihi (Accepted): 04.12.2025

Yayın Tarihi (Published): 15.12.2025

Öz: Bu araştırmanın amacı meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentisi, kariyer kararı öz yeterlikleri, akademik güdülenme ve başarıları arasındaki ilişkilerin saptanmasıdır. Araştırmada tarama yöntemi kullanılmış, araştırmanın desenini ise açıklayıcı ilişkisel desen oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Türkiye'nin Batı Karadeniz Bölümü'nün bir ilindeki meslek liselerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya beş farklı okuldan 796 öğrenci katılmıştır. Veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu, "Gelecek Beklentisi Ölçeği", "Kariyer Kararı Öz Yeterlik Ölçeği-Kısa Formu", "Akademik Güdülenme Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizi IBM SPSS 23v ve IBM Amos 24v paket programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre, meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentileri, kariyer kararı öz yeterlikleri, akademik güdülenme ve başarıları arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir. Söz konusu bulgular ışığında, öğrencilerin kariyer hedeflerini belirleme ve bu hedeflere ulaşmak için plan yapma konularında rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin önem kazanması, okul ortamında düzenli olarak hedef belirleme atölyeleri veya bireysel danışmanlık seansları düzenlenmesi gibi önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kariyer Kararı Öz Yeterliği, Gelecek Beklentisi, Akademik Başarı, Akademik Güdülenme, Meslek Lisesi Öğrencileri.

&

Abstract: The aim of this research is to determine the relationships between future expectations, career decision self-efficacy, academic motivation and success of vocational high school students. The study employed a survey method, with an exploratory correlational design shaping the research framework. The study group consists of students studying in vocational high schools in a province of the Western Black Sea Region of Turkey in the 2023-2024 academic year. Personal information form, "Future Expectation Scale", "Career Decision Self-Efficacy Scale-Short Form", "Academic Motivation Scale" were used as data collection tools. Data analysis was done using IBM SPSS 23v and IBM Amos 24v software packages. According to the research findings, significant and positive relationships were determined between the future expectations, career decision self-efficacy, academic motivation and success of vocational high school students. Accordingly, it was concluded that as future expectation, career decision self-efficacy and academic motivation increase, school success can also increase. Based on the findings, it has been recommended that guidance and counseling services gain importance in helping students set career goals and plan accordingly. Suggestions include organizing regular goal-setting workshops or individual counseling sessions within the school environment.

Keywords: Career Decision Self-Efficacy, Future Expectations, Academic Achievement, Academic Motivation, Vocational High School Students.

Atf/Cite as: Yazan, Y., & Yıldız, S. (2025). Meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentileri, kariyer kararı öz yeterlikleri, akademik güdülenme ve başarıları arasındaki ilişkiler. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(4), 2704-2722, DOI: 10.17240/aibuefd.2025..-1676476.

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/aibuefd>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

¹ İlk yazarın, ikinci yazar danışmanlığında yazdığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Sorumlu Yazar; MEB yaseminyazan9@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0004-5061-0728>

³ Doç. Dr. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, sevilayyildiz@ibu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8863-2488>

1. GİRİŞ

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ortaöğretim sistemi kapsamında hem mesleğe hem de yükseköğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan öğretim kurumlarının temel amacı toplumsal gelişmeye ve kimlik oluşumuna katkı sağlamaktır. Ülke ekonomisine yön veren meslek liselerinde, farklı sektörlere nitelikli insan gücü yetiştirmek, mezun öğrencilerin istihdam oranını artırmak hedeflenir (Şahin ve Fındık, 2008). Mesleki eğitime, insanlık tarihinin her döneminde ve her ülkede genel eğitim politikalarında önemli bir yer ayrılmıştır. Modern kuruluşların liderleri, çalışanların eğitimine odaklanmayı, onları motive etmeyi ve geliştirmeyi önemsemektedirler (akt. Aıt Soudane vd., 2022). Dolayısıyla, Türkiye'nin de gelişme basamaklarında hızla ilerlemesi önem arz etmektedir. Bunun yanında Türkiye'de nitelikli ara eleman ihtiyacı bulunmaktadır (Türkiye İş Gücü Piyasası Raporu, 2023). Bilindiği üzere bir ülkenin insan sermayesi, sahip olduğu ve ustalaştığı bilgi ve becerilerle tanımlanır. Bu bilgi ve beceriler eğitim, öğretim ve deneyim sürecinde kazanılır (De la Fuente ve Ciccone, 2002).

Mesleki donanımına sahip kaliteli ara eleman yetiştirmek için ise mesleki eğitimin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Mesleki eğitim gençlerin hayata hazırlanmasında ve iş dünyasının talep ettiği nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Bilimsel ve teknolojik ilerlemenin hız kazandığı, nitelikli insan gücünün ekonomik büyümeye büyük katkı sağladığı günümüzde, kendine güvenen ve sorumluluk sahibi gençler, özellikle de kalifiye çalışanlar, tüm toplumlar için büyük bir değer ifade etmektedir (Mütevellioglu, Zambak ve Mert, 2010). Akademik başarının önemli olduğu kademelerden biri de yükseköğrenime ya da iş hayatına devam eden bireylerin mezun olduğu lise kademesidir. İlköğretimden sonra bir üst kademe olan lise düzeyi, 14-18 yaş grubunu içeren, bu gruptaki öğrencilere bir meslek kazandırmayı veya onları yükseköğretim kurumlarına hazırlamayı hedefleyen bir eğitim kademesidir. Okul tür ve sayısı itibarıyla bakıldığında Türkiye'de mesleki eğitim kurumları ortaöğretim içinde önemli bir yer tutmaktadır.

Türkiye için gereken ara elemanın temel sağlayıcısı olan mesleki eğitim kurumlarında birtakım sorunlar bulunmaktadır (Özsoy, 2015). Türkiye'de meslek liselerinde karşılaşılan problemlerden biri bu tür liseleri akademik başarısı düşük öğrencilerin tercih etmesi, üniversiteye yerleşme oranının da bu sebeple çok az olmasıdır. Türkiye, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) verilerine göre % 20,5 genç işsizlik oranı ile Avrupa Birliği (AB) ve OECD ortalamasından daha yüksek bir genç işsizliğine sahiptir. Türkiye'de genç işsizlik oranının 2012 yılından beri giderek artması da dikkat çekmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2019). Genç nüfusun önemli bir kısmı iş aradığı halde bulamamaktadır (Işık, 2016). Başarı ve kariyer insan hayatında olduğu kadar ülkelerin güçlü ekonomiye sahip olması bakımından da önemli birer kavramdır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi eğitimin kalitesinin artırılmasıyla mümkündür. Güçlü bir ekonomi ise, sanayi ve tarımın gelişmesiyle orantılıdır. Bu noktada meslek liselerinden nitelikli eğitim alan, başarılı öğrencilerin mezun olması gerekmektedir. Nitekim akademik başarı öğrencileri meslek hayatına nitelikli bir şekilde hazırlar, toplumsal hayata uyum sağlamalarına yardımcı olur ve özellikle mesleki eğitim onların geleceğini şekillendirir; bu bakımdan aile ve çevre açısından ehemmiyetli bir yer tutmaktadır (Sarier, 2016).

Lise öğrencilerinin beklenti düzeylerini etkileyen faktörlerin araştırıldığı çalışmalar mevcut olmasına ve (Başkonuş ve ark., 2011; Şimşek, Ünal, Erbay, Mermer ve Özasan, 2022; Kurtuluş ve ark., 2022; Çuhadar ve ark., 2019) meslek lisesi öğrencilerinin kariyer gelişimi ve gelecek planlarının önemine rağmen, araştırmacı tarafından gelecek beklentilerini araştıran sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır (Kesim ve Kalaycı, 2021). İlgili alan yazın tarandığında akademik güdülenme, gelecek beklentisi, kariyer kararı öz yeterliği, akademik başarının farklı değişkenlerle incelendiği görülmektedir (Şen-Baz, 2019; Peker ve Kağızmanlı, 2018; Kurtuluş ve ark., 2022; Cardoso, Duarte, Pacheco & Janeiro, 2022). Bu değişkenleri

birlikte ele alan çalışmalara araştırmacı tarafından rastlanılamaması sebebiyle, genelde lise özelde ise meslek lisesi öğrencilerinde yukarıda da değinildiği üzere ilgili değişkenlerin önemi düşünüldüğünde araştırmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırma, meslek lisesi öğrencilerinin akademik durumlarının ve kariyer gelişimlerinin ilişkilendiği faktörleri inceleyerek, epistemolojik olarak eğitim bilimlerine yeni bilgiler kazandırmayı ve pragmatik olarak ise öğrencilerin gelecek planlama ve kariyer kararlarında daha bilinçli ve etkin olmalarına yönelik politika ve uygulamalara rehberlik etmeyi hedeflemektedir.

1.1. Araştırmanın amacı

Araştırmanın amacı, meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentisi, kariyer kararı öz yeterlikleri, akademik güdülenme ve başarıları arasındaki ilişkileri belirlemektir. Bu amaç çerçevesinde araştırmanın soruları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- 1- Meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentileri ne düzeydedir?
- 2- Meslek lisesi öğrencilerinin kariyer kararı öz yeterlikleri ne düzeydedir?
- 3- Meslek lisesi öğrencilerinin akademik güdülenme düzeyleri nedir?
- 4- Meslek lisesi öğrencilerinin akademik başarı düzeyleri nedir?
- 5- Meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentileri, kariyer kararı öz yeterlikleri, akademik güdülenme ve başarıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.2. Araştırmanın önemi

Bu çalışmada yer alan değişkenlerin birbiriyle ilişkisi üzerine araştırmacı tarafından alan yazında herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. İncelenen çalışmaların sonuçlarına bakıldığında (Eren, 2017; Karataş ve Güner, 2019) meslek lisesi öğrencilerinin güdülenmelerinin yetersiz olması, öğrenme süreçlerine olan ilgilerinin az olması sebebiyle akademik başarı düzeylerinin düşük olduğu, bu durumun onların gelecek beklentilerini ve kariyer kararlarını olumsuz açıdan etkilediği görülmüştür.

Akademik başarı düzeyinin geleceğe dair beklenti düzeyini artırdığı, kariyerle ilgili daha sağlıklı kararlar alınmasını sağladığı ve güdülenmeyi artırdığı ilgili alan yazın incelendiğinde görülmüştür (Akbaşlı vd., 2017; Kıran ve Şahin, 2023; Sezgin, vd., 2016; Yüner, 2020). Bu bağlamda, bu çalışmanın Türkiye'deki mesleki eğitim politikalarına, meslek lisesi eğitim programlarına, meslek lisesi öğrencilerine, öğretmenlerine, uygulayıcılara ve genel olarak eğitim sistemine sağlayacağı katkıların önemli olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin gelecek yönelimleri, akademik güdülenmeleri ile ilişkili olabilecek faktörlerin bilinmesinin, okullarda konuya çok boyutlu yaklaşılmasına katkı sağlayacağı öngörülmekte, araştırmanın eğitim alanında kuramsal bilgiye ve uygulamalara katkı sağlayabileceği, mesleki ve teknik eğitimin verimliliğini artırabileceği düşünülmektedir.

Ekonominin ihtiyacı olan ara insan yetiştirilmesi mesleki ve teknik eğitimle sağlanmaktadır. Mesleki eğitim istihdam edilebilirliği artırır. Bu bağlamda mesleki eğitimde gelecek planlarına ve öğrenci başarısına dair yapılacak çalışmalar önem arz etmektedir. Dolayısıyla meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentisi, kariyer kararı öz yeterliği, akademik güdülenmeleri ve başarıları arasındaki ilişkilerin belirlenmesinin yapılacak araştırmalara yön vereceği düşünülmektedir. Değişkenlerin birbiriyle ilişkisinin incelenmesi özellikle mesleki ve teknik eğitimin verimliliğinin artırılması bakımından önemlidir. Eğitimcilerin öğrencilere daha etkili bir şekilde nasıl güdülenme düzeylerini artırabilecekleri, gelecek planları ve kariyer karar verme süreçleri aşamasında nasıl daha faydalı olabilecekleri, onları yönlendirebilecekleri ve öz yeterlik inançlarını güçlendirebilecekleri konusunda fikir edinmelerine yardımcı olabilir. Öğrencilerin akademik güdülenmelerinin okul performansını olumlu yönde etkileyeceği, daha yüksek güdülenmenin okul başarısına yansıtacağı, kariyer kararı öz yeterliğinin gelecek beklentisini olumlu etkileyeceği düşünüldüğünden dolayı çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Politika yapımcılar, eğitimciler, öğrenciler ve iş dünyası, bu çalışmanın sonuçlarını titizlikle değerlendirerek mesleki eğitimdeki kaliteyi artırmak ve gençlerin geleceğe daha iyi hazırlanmalarını sağlamak için iş birliği yapabilirler.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Bu araştırma meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentisi, kariyer kararı öz yeterlikleri, akademik güdülenme ve başarıları arasındaki ilişkileri belirlemeyi amaçlayan bir araştırma olup, araştırmanın yöntemini tarama yöntemi, desenini ise açıklayıcı ilişkisel desen oluşturmuştur. Korelasyonel araştırma, bazı ilişki tür ya da türlerinin ne dereceye kadar var olduğunu bulmaya çalışır. Değişkenler arasındaki ilişkileri anlamak amacıyla yapılan keşfedici korelasyonel araştırmalar ve bir veya daha fazla bağımsız değişkene dayanarak bağımlı değişkendeki değişiklikleri açıklamaya yönelik yordayıcı korelasyonel araştırmalar olmak üzere iki türü bulunmaktadır (Büyüköztürk, 2018).

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Araştırma 2023-2024 eğitim öğretim yılı Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi Batı Karadeniz Bölümü'nün bir ilinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okulları bünyesindeki mesleki ve teknik Anadolu liselerinde öğrenim görmektedir olan toplam 796 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Örneklem grubunun belirlenmesi, İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından seçilen okullarla sınırlı olduğundan, belirli bir örneklem çerçevesi değil, belirlenen okul gruplarındaki öğrenciler üzerine odaklanılmış olup bu nedenle "çalışma grubu" terimi kullanılmıştır. Çünkü okul seçimi süreci kontrol edilememiş ve bu okullardaki öğrencilerle sınırlı kalınmıştır.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Araştırma kapsamında öğrencilerden veri toplamak için kullanılan ölçme araçları şunlardır: Gelecek Beklentisi Ölçeği, Kariyer Kararı Öz Yeterlik Ölçeği ve Akademik GÜdülenme Ölçeği'dir. Araştırma verileri 2023-2024 öğretim yılı birinci döneminde, İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınarak ölçeklerin öğrencilere uygulanması suretiyle toplanmıştır. Ölçekler öğrencilere araştırmacı tarafından sınıflarda elden dağıtılmıştır. Ölçeklerin yapı geçerliğinin araştırılması amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Yapılan geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda ölçeklerin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.3.1. Gelecek Beklentisi Ölçeği

Araştırmada Şimşek tarafından geliştirilen (2012) "Gelecek Beklentisi Ölçeği" (GBÖ) kullanılmıştır. Ölçek 33 maddeden oluşmaktadır ve beşli Likert tipi puanlamaya sahiptir. Araştırma kapsamında Gelecek Beklentisi Ölçeği puanlarına ilişkin geçerlik kanıtı elde etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. DFA bulgularına göre CMIN (2503,693) /DF (489) değeri anlamlı düzeyde ($p<0,000$) 5,120, GFI değeri 0,83, AGFI değeri 0,80, RMSEA değeri 0,072, NFI değeri 0,87, CFI değeri 0,89 olarak tespit edilmiştir. CMIN/DF, GFI, AGFI ve CFI indekslerinin kabul edilebilir seviyeye getirilmesi amacıyla analiz programının önerileri doğrultusunda 6 ve 7, 14 ve 15, 9 ve 10, 24 ve 25, 26 ve 27.maddeler arasında modifikasyon yapılmıştır. Gerçekleştirilen modifikasyonların ardından CMIN (1897,887) /DF (484) değeri anlamlı düzeyde ($p<0,000$) 3,921, GFI değeri 0,87, AGFI değeri 0,85, RMSEA değeri 0,061, NFI değeri 0,90, CFI değeri 0,93 olarak tespit edilmiş ve model veri uyumunun kabul edilebilir düzeyde sağlandığı görülmüştür.

2.3.2. Kariyer Kararı Öz Yeterlik Ölçeği

Kariyer Kararı Öz-Yeterlik Ölçeği-Kısa Formunun (KKÖYÖ-KF) Türkçeye çevirisi, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Büyükgöze-Kavas (2014) tarafından gerçekleştirilmiştir. KKÖYÖ'nün Türkçe formu 25 maddeden oluşmakta olup bireyin öz yeterlik inançlarına ilişkin geri bildirim cümleleri "Hiç

Güvenmiyorum" ile "Tamamen Güveniyorum" arasında 5'li likert tipi ölçekle puanlanmaktadır. Araştırma kapsamında da Kariyer kararı öz yeterlik ölçeği puanlarına ilişkin geçerlik kanıtı elde etmek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. DFA bulgularına göre CMIN (1422,362) /DF (265) değeri anlamlı düzeyde ($p<0,000$) 5,367, GFI değeri 0,86, AGFI değeri 0,83, RMSEA değeri 0,074, NFI değeri 0,88, CFI değeri 0,90 olarak tespit edilmiştir. CMIN/DF ve AGFI indekslerinin kabul edilebilir seviyeye getirilmesi amacıyla analiz programının önerileri doğrultusunda modifikasyonlar gerçekleştirilmiş ancak model veri uyumu kabul edilebilir seviyeye getirilememiştir. Model veri uyumunun örneklemden rastgele çekilen bir grupta sağlanıp sağlanmayacağı sınanmıştır. Programın 796 veri arasından rastgele çektiği 628 veri üzerinde gerçekleştirilen DFA bulgularına göre CMIN (1012,797) /DF (265) değeri anlamlı düzeyde ($p<0,000$) 3,822, GFI değeri 0,88, AGFI değeri 0,85, RMSEA değeri 0,067, NFI değeri 0,89, CFI değeri 0,92 olarak tespit edilmiş ve herhangi bir modifikasyona ihtiyaç duyulmadan model veri uyumunun kabul edilebilir düzeyde sağlandığı görülmüştür.

2.3.3. Akademik Güdülenme Ölçeği

"Akademik Güdülenme Ölçeği", Bozanoğlu (2004) tarafından öğrencilerin akademik güdülenme düzeylerindeki bireysel farklılıkları belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek üç boyutludur, 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte sadece bir madde (4. madde) tersine puanlanmaktadır. Ölçeğin güvenilirliği için yapılan çalışmalarda 101 lise öğrencisinin katıldığı test-tekrar test yöntemi kullanılmış ve iki uygulama arasındaki korelasyonun 0.87 olduğu rapor edilmiştir. Araştırma kapsamında Akademik Güdülenme ölçeği puanlarına ilişkin geçerlik kanıtı elde etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Akademik Güdülenme Ölçeği için gerçekleştirilen DFA bulgularına göre CMIN (930,749) /DF (167) değeri anlamlı düzeyde ($p<0,000$) 5,573, GFI değeri 0,89, AGFI değeri 0,86, RMSEA değeri 0,076, NFI değeri 0,85, CFI değeri 0,87 olarak tespit edilmiştir. CMIN/DF ve CFI indekslerinin kabul edilebilir seviyeye getirilmesi amacıyla analiz programının önerileri doğrultusunda 2 ve 16, 7 ve 8, 8 ve 10, 1 ve 15, 14 ve 15. maddeler arasında modifikasyon yapılmıştır. Gerçekleştirilen modifikasyonların ardından CMIN (777,114) /DF (162) değeri anlamlı düzeyde ($p<0,000$) 4,797, GFI değeri 0,91, AGFI değeri 0,88, RMSEA değeri 0,069, NFI değeri 0,87, CFI değeri 0,90 olarak tespit edilmiş ve model veri uyumunun kabul edilebilir düzeyde sağlandığı görülmüştür.

2.3.4. Akademik Başarı

Öğrencilerin akademik başarı düzeylerini belirlemek amacıyla bir ölçme aracı kullanılmamış, öğrencilerin akademik not ortalamalarına ilişkin verileri ölçme aracındaki ilgili bölüme yazmaları istenmiştir.

2.4. Verilerin analizi

Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları Akademik Güdülenme Ölçeğinin kendini aşma alt boyutu için 0,820, keşif alt boyutu için 0,749, bilgiyi kullanma alt boyutu için 0,797, ölçeğin geneli için 0,909'dur. Gelecek Beklentisi Ölçeğinin ekonomik beklenti alt boyutu için 0,912, sosyal gelecek beklentisi alt boyutu için 0,924, eğitsel beklenti alt boyutu için 0,916, kişisel ve mesleki beklenti alt boyutu için 0,932, ölçeğin geneli için 0,952'dir. Kariyer Kararı Öz Yeterlik Ölçeğinin öz değerlendirme alt boyutu için 0,828, mesleki bilgiler alt boyutu için 0,788, hedef seçme alt boyutu için 0,823, planlama alt boyutu için 0,830, problem çözme alt boyutu için 0,753, ölçeğin geneli için 0,955'tir. Hesaplanan katsayılar incelendiğinde tüm ölçeklerin ve alt boyutlarının iyi düzeyde güvenilir olduğu görülmektedir.

Ölçeklerdeki verilerin genel dağılım özelliklerini anlamak için çarpıklık (skewness), basıklık (kurtosis) değerleri incelenmiştir. Akademik güdülenme ölçeği için çarpıklık değeri, -0,099 olarak bulunmuştur; veri setinin sola çarpık olduğunu, çoğu puanın ortalama değere yakın olduğunu, ancak bazı puanların ortalamanın altında daha fazla yoğunlaştığını göstermektedir. Basıklık değeri, 0,183 olarak bulunmuştur; veri setinin normal dağılıma yakın olduğunu göstermektedir. Gelecek beklentisi ölçeği için çarpıklık değeri, 0,038 olarak bulunmuştur; verilerin sağa çarpık olduğunu göstermektedir. Basıklık değeri, 0,176 olarak bulunmuştur; veri setinin normal dağılıma yakın olduğunu göstermektedir. Kariyer kararı öz yeterlik ölçeği için çarpıklık değeri, -0,345 olarak bulunmuştur; veri setinin sola çarpık olduğunu, çoğu

puanın ortalama değere yakın olduğunu, ancak bazı puanların ortalamanın altında daha fazla yoğunlaştığını göstermektedir. Basıklık değeri, -0,019 olarak bulunmuştur; sonuçlar veri setinin düz olduğunu göstermektedir.

Ölçekler ve akademik not ortalaması arasındaki ilişkinin belirlenmesinde kullanılacak analize karar vermek amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmıştır. Test sonuçlarına göre ölçeklerden, alt boyutlardan alınan puanlar ve akademik not ortalaması normal dağılım göstermemektedir. Bu nedenle ölçekler ve akademik ortalama arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacıyla Sperman Sıra Farkları Korelasyon katsayısı kullanılması karar verilmiştir. Hesaplanan korelasyon katsayısının yorumlanmasında kullanılan aralıklar şu şekildedir (Dancey ve Reidy, 2007):

Tablo 1.

Araştırma kullanılan ölçeklerin yorumlanması amacıyla kullanılan puan kestirimleri (Dancey ve Reidy, 2007)

Ölçek	Akademik Güdülenme	Gelecek Beklentisi	Kariyer Kararı Öz Yeterlik
Puan Aralığı		Yorum	
1.00-1.80	Çok kötü	Çok düşük	Çok düşük
1.81-2.60	Kötü	Düşük	Düşük
2.61-3.40	Orta	Orta	Orta
3.41-4.20	İyi	Yüksek	Yüksek
4.21-5.00	Çok iyi	Çok yüksek	Çok yüksek

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı:

Etik değerlendirme kararının tarihi:

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası:

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın sorularına yönelik analizler, analiz sonuçlarından hareket ederek ulaşılan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

3.1. Meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentileri

Tablo 2.

Gelecek beklentisi ölçeğine ilişkin betimsel istatistikler

Ölçek/Alt Boyut	N	X̄	SS	Min	Max	Değerlendirme
Ekonomik	796	16,15	7,03	7,00	35,00	2,31-Düşük
Sosyal Gelecek	796	20,42	8,66	9,00	45,00	2,27-Düşük
Eğitsel	796	16,81	7,24	7,00	35,00	2,40-Düşük
Kişisel ve Mesleki	796	34,44	10,79	10,00	50,00	3,44-Yüksek
Toplam	796	87,82	26,63	33,00	165,00	2,66-Orta

Tablo 2’de göre lise öğrencilerinin gelecek beklentisi ölçeğinin toplamından almış oldukları puanların aritmetik ortalamasının 87,82, standart sapmasının 26,63, ölçeğin toplamından alınan en düşük puanın 33, en yüksek puanın ise 165 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin gelecek beklentisi ölçeği toplam puanlarının ($X=2,66$) orta düzeyde olduğu görülmektedir.

3.2. Meslek lisesi öğrencilerinin kariyer kararı öz yeterliği

Tablo 3.

Kariyer kararı öz yeterlik ölçeğine ilişkin betimsel istatistikler

Ölçek/Alt Boyut	N	X̄	SS	Min	Max	Değerlendirme
Öz Değerlendirme	796	17,35	4,74	5,00	25,00	3,47-Yüksek
Mesleki Bilgiler	796	17,12	4,57	5,00	25,00	3,42-Yüksek
Hedef Seçimi	796	17,29	4,63	5,00	25,00	3,46-Yüksek
Planlama	796	17,13	4,77	5,00	25,00	3,43-Yüksek
Problem Çözme	796	16,42	4,48	5,00	25,00	3,28-Orta
Toplam	796	85,30	21,50	25,00	125,00	3,41-Yüksek

Tablo 3’e göre lise öğrencilerinin kariyer kararı öz yeterlik ölçeğinin toplamından almış oldukları puanların aritmetik ortalamasının 85,30, standart sapmasının 21,50, ölçeğin toplamından alınan en düşük puanın 25, en yüksek puanın ise 125 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kariyer kararı öz yeterlik ölçeği toplam puanlarının ($X=3,41$) yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

3.3. Meslek lisesi öğrencilerinin akademik güdülenmeleri

Tablo 4.

Akademik güdülenme ölçeğine ilişkin betimsel istatistikler

Ölçek/Alt Boyut	N	X̄	SS	Min	Max	Değerlendirme
Kendini Aşma	796	22,19	5,75	7,00	35,00	3,17-Orta
Keşif	796	21,39	5,38	7,00	35,00	3,06-Orta
Bilgiyi Kullanma	796	21,12	4,78	6,00	30,00	3,52-İyi
Toplam	796	64,71	14,29	23,00	100,00	3,24-Orta

Tablo 4’e göre lise öğrencilerinin akademik güdülenme ölçeğinin toplamından almış oldukları puanların aritmetik ortalamasının 64,71, standart sapmasının 14,29, ölçeğin toplamından alınan en düşük puanın 23, en yüksek puanın ise 100 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin akademik güdülenme ölçeği toplam puanlarının ($X=3,24$) orta düzeyde olduğu görülmektedir.

3.4. Meslek lisesi öğrencilerinin akademik başarıları

Tablo .

Akademik not ortalamalarına ilişkin betimsel istatistikler

Ölçek/Alt Boyut	N	X̄	SS	Min	Max	Değerlendirme
Akademik Not Ortalamaları	796	71,51	10,33	42,00	100,00	İyi

Tablo 5'e göre öğrencilerin okul not ortalamalarının ortalamasının 71,51, standart sapmanın 10,33 olduğu görülürken, en düşük ortalamanın 42, en yüksek ortalamanın ise 100 olduğu görülmüştür. Öğrencilerin ortalaması ($X=71,51$), ortaöğretim kurumları yönetmeliği kapsamında değerlendirildiğinde, (MEB, 2013, s.17) iyi derecede olduğu tespit edilmiştir.

3.5. Ölçekler ve akademik not ortalamaları arasındaki ilişkiler

Tablo 6.

Ölçekler ve akademik not ortalamaları arasındaki ilişki

	Not Ortalaması	Akademik GÜdülenme	Gelecek Beklentisi	Kariyer Kararı Öz Yeterliği
Not Ortalaması	1,000			
Akademik GÜdülenme	,211**	1,000		
Gelecek Beklentisi	,012	,318**	1,000	
Kariyer Kararı Öz Yeterliği	,135**	,442**	,339**	1,000

**p<,01; *p<,05

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerin akademik not ortalamaları ile akademik güdülenme ölçeği puanları arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=,211$, $p<,01$) bulunduğu, gelecek beklentisi ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($r=,012$, $p>,05$), kariyer kararı öz yeterliği ölçeği puanları arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=,135$, $p<,01$) bulunduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7.*Ölçekler ve akademik not ortalamaları arasındaki ilişki*

		Akademik Güdülenme					Gelecek Beklentisi					Kariyer Kararı Öz Yeterlik					
		Not Ortalaması	Kendini Aşma	Keşif	Bilgiyi Kullanma	Toplam	Ekonomik	Sosyal Gelecek	Eğitsel	Kişisel ve Mesleki	Toplam	Öz Değerlendirm e	Mesleki Bilgiler	Hedef Seçimi	Planlama	Problem Çözme	Toplam
Akademik Güdülenme	Not Ortalaması	1,000															
	Kendini Aşma	,209**	1,000														
	Keşif	,148**	,687**	1,000													
	Bilgiyi Kullanma	,218**	,688**	,655**	1,000												
	Toplam	,211**	,898**	,877**	,867**	1,000											
Gelecek Beklentisi	Ekonomik	-,039	,210**	,241**	,177**	,240**	1,000										
	Sosyal Gelecek	-,085*	,165**	,235**	,125**	,195**	,787**	1,000									
	Eğitsel	-,066	,159**	,248**	,145**	,204**	,672**	,765**	1,000								
	Kişisel ve Mesleki	,173**	,369**	,271**	,394**	,382**	,253**	,233**	,287**	1,000							
	Toplam	,012	,282**	,307**	,262**	,318**	,830**	,859**	,836**	,580**	1,000						

Tablo 7. Devamı

Ölçekler ve akademik not ortalamaları arasındaki ilişki

Kariyer Kararı Öz Yeterliği	Öz Değerlendirme	,119**	,359**	,286**	,412**	,390**	,152**	,108**	,147**	,592**	,328**	1,000						
	Mesleki Bilgiler	,155**	,373**	,312**	,462**	,424**	,142**	,070*	,129**	,566**	,297**	,812**	1,000					
	Hedef Seçimi	,154**	,368**	,282**	,422**	,398**	,137**	,072*	,125**	,577**	,300**	,850**	,835**	1,000				
	Planlama	,121**	,384**	,315**	,434**	,421**	,158**	,111**	,144**	,574**	,328**	,844**	,806**	,823**	1,000			
	Problem Çözme	,091*	,352**	,295**	,391**	,386**	,168**	,142**	,177**	,502**	,328**	,775**	,741**	,744**	,788**	1,000		
	Toplam	,135**	,402**	,324**	,464**	,442**	,160**	,103**	,151**	,612**	,339**	,931**	,912**	,926**	,931**	,873**	1,000	

**p<,01; *p<,05

Tablo 7’de meslek lisesi öğrencilerinin akademik başarıları ile gelecek beklentileri, kariyer kararı öz yeterliği ve akademik güdülenme düzeyine ilişkin alt boyutlar incelendiğinde; aritmetik ortalama ile bağımsız değişkenlerin tüm alt boyutlarında $p < .01$ düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Akademik başarıyla ilişki düzeyi en yüksek değişkenin akademik güdülenme olduğu analiz sonuçlarında görülmüştür. Araştırmanın bulgularına göre meslek lisesi öğrencilerinin akademik başarı düzeyleri ile ilişkili olan araştırma değişkenlerinin sırasıyla akademik güdülenme, kariyer kararı öz yeterliği ve gelecek beklentisi olduğu görülmektedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma sonuçlarına göre meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentisi ölçeği toplam puanlarının orta düzeyde, kariyer kararı öz yeterlik ölçeği toplam puanlarının yüksek düzeyde, akademik güdülenme ölçeği toplam puanlarının orta düzeyde, akademik başarılarının iyi düzeyde olduğu görülmüş; meslek lisesi öğrencilerinin akademik not ortalamaları ile gelecek beklentileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı, akademik başarıları ile kariyer kararı öz yeterliği arasında pozitif yönlü düşük düzeyde, akademik başarıları ile akademik güdülenmeleri arasında pozitif yönlü düşük düzeyde, gelecek beklentileri ve kariyer kararı öz yeterliği arasında pozitif yönlü düşük düzeyde, akademik güdülenmeleri ile gelecek beklentileri arasında pozitif yönlü orta düzeyde, akademik güdülenmeleri ile kariyer kararı öz yeterliği arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentileri ölçeğinin ekonomik ve eğitsel beklentiler ile sosyal gelecek alt boyutlarından aldıkları puanlar düşük düzeyde çıkmıştır. Bu durum, öğrencilerin ekonomik ve eğitimsel anlamda geleceğe yönelik umutlarının sınırlı olduğunu göstermektedir. Sosyal gelecek alt boyutunda alınan düşük puanlar ise, öğrencilerin toplumsal hayata uyum ve sosyal ilişkiler konusundaki beklentilerinin düşük olduğuna işaret etmektedir. Diğer yandan, kişisel ve mesleki beklentiler alt boyutunda alınan yüksek puanlar, öğrencilerin bireysel ve mesleki hedefler konusunda daha umutlu ve motive olduklarını ortaya koymaktadır. Bu bulgu, meslek lisesi öğrencilerinin mesleki eğitimleri sayesinde iş bulma ve kariyer yapma konusundaki beklentilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Yavuzer vd., (2005) tarafından üniversite öğrencilerinin gelecek beklentilerini belirlemek için yapılan çalışmada en yüksek puan ortalaması mesleki, daha sonra sırasıyla ekonomik ve sosyal beklentidir. Şimşek (2012)’in çalışmasında, lise öğrencilerinin gelecek beklentilerinin kişisel ve mesleki, ekonomik, sosyal gelecek ve eğitsel gelecek alt boyutlarında ortanın üstünde olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar ile ergenlik gelişim döneminin beklenen rolleriyle paralel bir eğilimin ortaya çıktığı söylenebilir. Gençlerin gelecek beklentileri öncelikle eğitim, meslek, unvan sahibi olmak, sağlıklı ve özgür yaşamak gibi planlamaları içermektedir (Nurmi; 2001; McCabe ve Barnett, 2000; Yavuzer vd., 2005).

Meslek lisesi öğrencilerinin kariyer kararı öz yeterliklerinin yüksek düzeyde olması, onların gelecekteki kariyer planlamaları ve karar verme süreçlerinde olumlu sonuçlar beklentisi geliştirdiklerini ve bu süreçlere daha aktif katıldıklarını göstermektedir. Lent vd. (2017), tarafından yapılan kariyer araştırmasında, öz yeterliğin hem doğrudan hem de sonuç beklentileri yoluyla hedeflere ve eylemlere katkıda bulunduğunu öne sürülmektedir. Özellikle, daha güçlü kariyer kararı verme öz yeterliğine sahip bireylerin kariyer planlamasına katılmanın sonuçları hakkında olumlu beklentiler geliştirme olasılığı daha yüksektir. Lent vd.nin (2017) belirttiği gibi, yüksek öz yeterlik düzeyine sahip olan öğrenciler, kariyer planlama ve karar verme süreçlerinde daha olumlu beklentiler geliştirmekte ve bu süreçlere daha fazla katılım göstermektedirler. Alan yazına bakıldığında kariyer kararı öz yeterliği yüksek olan öğrenciler genellikle akademik olarak daha başarılıdırlar. Bu öğrenciler, belirledikleri kariyer hedeflerine ulaşmak için daha motive olurlar ve bu güdülenme, akademik başarılarını olumlu yönde etkiler. Bireyler kariyer seçimleri sırasında engellerle karşılaşacaklarını düşünse bile, eğer bu engellerle başa çıkabileceklerine inanıyorlarsa, bu engellerin seçimlerine olan olumsuz etkileri daha az hissedilmektedir (Schunk ve Zimmerman, 2007). Öz yeterlik inancı yüksek olan bireylerin daha az kariyer kararsızlığı yaşadığı, karar verme sürecinde daha az tereddüt yaşadıkları ve bu sayede daha sağlıklı kariyer tercihleri

yaptıklarına dair araştırmalar bulunmaktadır (Lent ve Brown, 2006). Ayrıca, ilgili alan yazında bireylerin akademik çabalarının sonucunda başarıya yönelik olumlu bir inanç geliştirdikleri ve sosyal yaşamlarında daha mutlu olduklarına dair kanıtlar mevcuttur (DeWitz ve Walsh, 2002).

Akademik güdülenmeyi etkileyen en önemli faktörlerden birinin öğrencinin okul başarısı olduğu görülmüştür (Jiang vd., 2018; Martin ve Steinbeck, 2017; Cıla, 2015). Bununla birlikte öğrencinin öz yeterlik inancının da (Komarraju ve Dial, 2014; Akbay ve Gizir, 2010) akademik güdülenmeyi etkilediği görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre akademik güdülenmenin orta düzeyde olması meslek lisesi öğrencileri açısından olumlu değerlendirilebilir. Çünkü akademik güdülenmenin öğrencilerin akademik performansına olumlu etkisi olduğu düşünülebilir. Ortaöğretim öğrencilerinin gelişim özellikleri de dikkate alındığında hızlı fiziksel, duygusal ve sosyal değişimlerin yaşandığı bu dönemde 11 ve 12. sınıf öğrencilerinin meslek seçimi, üniversiteye hazırlık süreci ile ilgili belirsizlikler, kariyer planlamalarının yetersiz olması dolayısıyla güdülenme düzeyleri orta seviyede çıkmış olabilir. Öte yandan ergenlerin içinde bulundukları dönemde okula uyumsuzluk, çevreye uyumlarını zorlaştıran stres kaynakları gibi problemlerle karşılaşmaları sebebiyle güdülenme düzeyleri orta seviyede çıkmış olabilir. Bunun yanı sıra bilgiyi kullanma alt boyutundaki iyi düzeyde alınan puanlar, öğrenme çevresi, okulun sunduğu olanaklar, ebeveyn desteğinin varlığına işaret etmektedir. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmayan öğretim programı ve değerlendirme yöntemleri, güdülenmenin orta düzeyde kalmasına yol açmış olabilir (Uy, Kilag & Arcilla, 2023). Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim programlarındaki dersler öğrencilerin ilgisini çekmeyebilir ve katılımını azaltabilir. Bu bulgular ışığında olası bir açıklama da meslek lisesi öğrencilerinin güdülenmelerini artırma konusunda ailenin ve çevrenin sosyal desteğinin yetersiz kaldığı şeklindedir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin akademik başarıları iyi düzeyde çıkmıştır. Akademik performans, öğrencinin öz güvenini artırarak kişisel, sosyal ve kariyer gelişimine katkı sağlarken; aile için gurur, tatmin ve gelecekteki ekonomik güvence anlamına gelebilmektedir. Belirtilen bu dayanaklar, mesleki ve teknik lise öğrencilerinin akademik başarılarının iyi olmasının sebepleri arasında yer alabilir. Öte yandan akademik başarı kriterleri bakımından meslek liselerinin en düşük sıralamalarda yer aldığı görülmese rağmen (MEB, 2010) bu araştırmada meslek liseli öğrencilerin akademik başarılarının iyi düzeyde olması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Eğitim öğretim süreci, bireysel ve toplumsal gelişim için temel bir unsurdur ve yüksek akademik başarı, bu sürecin önemli bir parçasıdır. Aile gelir düzeyi, öğrenci sayısı, ebeveynlerin eğitim seviyesi, öğrenci güdülenmesi, öğretmenlerin mesleki deneyimi, öz güven, duygusal zekâ aile desteği, öğretmen kalitesi, eğitim politikaları, kullanılan yöntem ve teknikler, okul kültürü ve eğitimde teknoloji kullanımı başarıyı etkileyebilir. Eğitim ortamlarındaki başarı ve başarısızlık durumları birçok durumla açıklanabilmektedir. Öğrencilerin akademik başarıları ile ilişkili olan pek çok değişken bulunmaktadır. Meslek liselerinde öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik dersler almasının ve gelecekteki mesleki hedeflerinin onların akademik başarılarını artırmada rol oynadığı yorumu yapılabilir. Meslek liselerinde becerinin daha ön planda olduğu göz önüne alınırsa öğrencilerin akademik başarılarının iyi derecede olması, öğrencilerin beceri odaklı derslere aktif olarak katılmalarına bağlanabilir (Sappa ve Barabasch, 2020). Bir diğer yandan meslek liselerindeki kariyer planlama ve mesleki rehberlik hizmetleri etkin bir şekilde yürütülüyor ise öğrencilerin akademik başarıları iyi seviyede olabilir (Eren, 2017). Meslek lisesi öğrencileri belki de bazı derslere veya konulara ilgi duyuyor, ancak tüm konulara aynı ilgi ve güdülenmeyi göstermiyor olabilir.

Meslek lisesi öğrencilerinin akademik başarısı ile gelecek beklentisi değerlendirildiğinde, meslek lisesi öğrencilerinin akademik not ortalamaları ile gelecek beklentileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($r=,012$, $p<,05$) tespit edilmiştir. Gençlerin gelecekteki meslek hayatlarını eğitim aldıkları lise türüne göre

şekillendirdikleri düşünüldüğünde, meslek lisesi mezunlarının ülkemizde yaşadıkları istihdam sorununun ve işsizlik oranlarının araştırma sonuçlarına etkisi olabilir. Meslek lisesi öğrencilerinin akademik başarıları ile kariyer kararı öz yeterliği değerlendirildiğinde, akademik başarı ile kariyer kararı öz yeterliği arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki ($r=.135$, $p<.01$) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, öğrencilerin başarıları arttığında kariyer tercihleri konusunda daha kararlı olduklarını ve gelecekleri hakkında daha olumlu düşüncelere sahip olduklarını gösterebilir. Meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentisi ve kariyer kararı öz yeterliği değerlendirildiğinde, yapılan araştırmalar öz yeterliğin meslek seçimi ve kariyer başarısıyla ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu araştırmalar, öz yeterliği yüksek olan bireylerin gelecekleri ile ilgili daha olumlu beklentilere sahip olma eğiliminde olduklarını ve bu nedenle daha olumlu bir bakış açısına sahip olduklarını desteklemektedir. Bandura'nın (1997) sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde öz yeterliği yüksek olan bireylerin gelecekle ilgili daha olumlu beklentilere sahip olmaları, kendilerine olan güvenlerinin ve güdülenmelerinin bir sonucudur. Bu kurama göre öz yeterlik kavramı bireylerin hayatlarında önemli bir rol oynamakta ve davranışları, duygusal durumları, düşünce süreçlerini etkilemektedir. Meslek lisesi öğrencilerinin akademik başarıları ile akademik güdülenmesi değerlendirildiğinde, akademik başarı ile akademik güdülenme arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki ($r=.211$, $p<.01$) olduğu tespit edilmiştir. Alan yazında akademik güdülenmenin okul başarısına etkisini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Guay vd., 2010; Gottfried, Fleming ve Gottfried, 2001; Sıcak ve Başören, 2015). Araştırmada elde edilen bulguları göz önünde bulundurmak gerekirse, yüksek akademik güdülenmeye sahip bir öğrenci genellikle daha yüksek akademik başarı elde eder, ancak bu her öğrenci için geçerli olmayabilir sonucuna ulaşılabilir. Meslek lisesi öğrencilerinin akademik güdülenmeleri ile gelecek beklentileri değerlendirildiğinde, akademik güdülenmeleri ile gelecek beklentileri arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki bulunduğu ($r=.318$, $p>.05$) tespit edilmiştir. Akbaşlı vd. (2017) ve Ayhan (2022) araştırmasında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmalar, gelecek beklentisi yüksek olan bireylerin genellikle daha uzun süreli eğitimlere (örneğin, üniversite eğitimi) devam etme eğiliminde olduklarını ve bu süreçte daha başarılı olduklarını göstermektedir. Bu durum, bireylerin kendi potansiyellerini en üst düzeyde kullanma isteklerini ve kararlılıklarını artırabilmektedir.

Bu araştırma sonuçlarına göre en yüksek düzeyde ilişki akademik güdülenme ile kariyer kararı öz yeterliği arasında bulunmuştur. Bu ilişki, bireylerin kendi yetenekleri ve başarı potansiyelleri doğrultusunda hedeflerine ulaşma konusundaki güçlü inançlarını yansıtmaktadır. Buna göre bireylerin kariyer kararlarını alma sürecinde kendilerine olan güvenlerinin ve güdülenmelerinin önemli belirleyicilerinden biri olduğunu söylemek mümkündür. Araştırmada elde edilen bu sonuç, Bandura'nın (1977) kuramında öngörülen öz yeterlik algısının, bireylerin güdülenme ve başarıları üzerindeki etkilerini yansıtmaktadır. Akademik başarıyla ilişki düzeyi en yüksek değişkenin akademik güdülenme olduğu analiz sonuçlarında görülmüştür. Bu sonuç bağlamında meslek lisesi öğrencilerinin ders çalışma, ödevlerine odaklanma ve sınavlara hazırlanma gibi akademik görevlerde ne kadar ilgili olduklarını gösterebilir. Araştırmanın bulgularına göre meslek lisesi öğrencilerinin akademik başarı düzeyleri ile ilişkili olan araştırma değişkenlerinin sırasıyla akademik güdülenme, kariyer kararı öz yeterliği ve gelecek beklentisi olduğu görülmektedir. Sadece Batı Karadeniz Bölümü'nün bir ili ile sınırlı olan bu araştırmada ulaşılan sonuçlar, Türkiye'de mesleki eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin geneli için yorumlanmasa da Türkiye'deki gençlerin kariyer algısı ve gelecek beklentisi konusunda önemli ölçüde fikir verdiği, bu bağlamda araştırmacılara, ailelere ve uygulayıcılara katkıda bulunacağı söylenebilir. Öğrencilerin gelecek beklentileri, kariyer kararı öz yeterlikleri, akademik güdülenme ve başarıları arasında tespit edilen anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler, gelecek beklentisi, öz yeterlik ve güdülenme arttıkça okul başarısının da artış gösterebildiğini ifade etmektedir.

Kaynakça/Reference

- Ait Soudane, J., Ouallal, F., Nouira, Z., & Amazian, M. (2022). Le rôle de la formation professionnelle dans le développement du Capital Humain. *International Journal of Accounting, Finance, Auditing, Management and Economics*
- Akbaşı, S., Kubilay, S., ve Durnalı, M. (2017). Önlisans öğrencilerinin gelecek beklentileri ile akademik motivasyonlarının incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 4678-4693.
- Akbay, S., ve Gizir, C. (2010). Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinde akademik erteleme davranışı: Akademik güdülenme, akademik özyeterlik ve akademik yükleme stillerinin rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 60-78.
- Ayhan, Ş. (2022). Covid-19 Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Akademik Motivasyonlarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi.
- Bandura, A. (1997). *Self-Efficacy: The Exercise of Control*. New York: W.H. Freeman
- Başkonus, A., Demir, S., Yılmaz, O., & Kaya, M. (2011). Öğrencilerin akademik başarıları ve beklentileri üzerine bir inceleme. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 31(1), 25-40.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı - istatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum* (24th ed.). Pegem Akademi.
- Cardoso, P., Duarte, M. E., Pacheco, L., & Janeiro, L. (2022). Life design group-based intervention fostering vocational identity, career adaptability, and career decision-making self-efficacy. *Cypriot Journal of Educational Science*. 17(5), 1453-1467.
- Cıla, M.S. (2015). *Anadolu lisesi 9.Ve 10. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının akademik öz yeterlik, mükemmeliyetçilik ve akademik güdülenmeden yordanması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkınmaya etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 33-41.
- Çakmaklı, K. (2010). *Öğrenmek ve başarmak sanatı*. Yağmur Yayınları
- Çuhadar, A., Demirel, M., Er, Y., & Serdar, E. (2019). Lise öğrencilerinde boş zaman yönetimi ve gelecek beklentisi ilişkisi. *Journal of International Social Research*, 12(66).
- Dancey, C. P., & Reidy, J. (2007). *Statistics without maths for psychology*. Pearson education.
- De la Fuente, A., & Ciccone, A. (2002). Le capital humain dans une économie mondiale fondée sur la connaissance. *Rapport Final, DG Emploi et affaires sociales, Barcelone*.
- DeWitz, S. J., ve Walsh, W. B. (2002). Self-efficacy and college student satisfaction. *Journal of career Assessment*, 10(3), 315-326.
- Eren, A. (2017). Meslek lisesi öğrencilerinin akademik başarılarını etkileyen motivasyonel faktörler. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 357-371. <https://doi.org/10.15390/EB.2017.5674>
- Gottfried, A. E., Fleming, J. S., ve Gottfried, A. W. (2001). Continuity of academic intrinsic motivation from childhood through late adolescence: A longitudinal study. *Journal of educational psychology*, 93(1), 3.

- Guay, F., Ratelle, C. F., Roy, A., ve Litalien, D. (2010). Academic self-concept, autonomous academic motivation, and academic achievement: Mediating and additive effects. *Learning and individual differences*, 20(6), 644-653.
- Işık, V. (2016). Türkiye’de genç işsizliği ve genç nüfusta atalet. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11), 130-145.
- İŞKUR. (2023). *Türkiye iş gücü piyasası raporu 2023*. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.
- Jiang, Y., Rosenzweig, E. Q., ve Gaspard, H. (2018). An expectancy-value-cost approach in predicting adolescent students’ academic motivation and achievement. *Contemporary Educational Psychology*, 54, 139-152.
- Karataş, Z., & Güner, T. (2019). Meslek lisesi öğrencilerinin öğrenme motivasyonları ve akademik başarıları arasındaki ilişki. *Mesleki ve Teknik Eğitim Dergisi*, 12(2), 45-60. <https://doi.org/10.18844/cjes.v12i2.4179>
- Kesim, E., & Kalaycı, Y. (2021). Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1), 287-322.
- Kıran, F. ve Şahin, M. (2023). Eğitim fakültesi öğrencilerinin kişilik özellikleri ve akademik motivasyonları ile kariyer araştırma öz-yeterlikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 526-549.
- Komarraju, M., ve Dial, C. (2014). Academic identity, self-efficacy, and self-esteem predict self-determined motivation and goals. *Learning and Individual Differences*, 32, 1-8.
- Kurtuluş, H. Y., Kurtuluş, E., & Yaman, K. G. (2022). Ergenlerin benlik saygısı ile kariyer kaygısı arasındaki ilişki: Gelecek beklentisinin aracı rolü. *Ekev Akademi Dergisi*, (90), 283-302.
- Lent, R. W., Ireland, G. W., Penn, L. T., Morris, T. R., & Sappington, R. (2017). Sources of self-efficacy and outcome expectations for career exploration and decision-making: A test of the social cognitive model of career self-management. *Journal of Vocational Behavior*, 99, 107-117.
- Lent, R. W., ve Brown, S. D. (2006). On conceptualizing and assessing social cognitive constructs in career research: A measurement guide. *Journal of career assessment*, 14(1), 12-35.
- Martin, A. J., ve Steinbeck, K. (2017). The role of puberty in students' academic motivation and achievement. *Learning and Individual Differences*, 53, 37-46.
- McCabe, K. ve Barnett, D. (2000). First comes work, then comes marriage: Future orientation among African American young adolescents. *Family Relations*, 49(1), 63-70.
- Millî Eğitim Bakanlığı, MEB. (2010). *PISA 2006 Ulusal Nihai Rapor*. <https://pisa.meb.gov.tr/www/raporlar/icerik/5>
- Millî Eğitim Bakanlığı, MEB. (2013). *Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği*. 03.01.2024 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=18812vemevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligivemevzuatTertip=5> sitesinden alınmıştır.
- Mütevellioğlu, N., Zambak, M., Mert, M (2010). İşsizlik, üniversiteli gençlik ve gelecek: bir alan araştırmasının bulguları. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 207 - 229.
- Nurmi, J. E. (2001). *Navigating Through Adolescence European Perspectives*. Routledge Falmer.
- Özsoy, C. E. (2015). Mesleki eğitim-istihdam ilişkisi: Türkiye’de mesleki eğitimin kalite ve kantitesi üzerine düşünceler. *Colleges*, 173.
- Peker, A., ve Kağızmanlı, N. (2018). Ebeveyn tutumlarının ergenlerin akademik güdülenme düzeyleri üzerindeki yordayıcı etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 210-224.

- Sarıer, Y. (2016). Türkiye’de öğrencilerin akademik başarısını etkileyen faktörler: Bir meta-analiz çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*
- Sezgin, F., Koşar, D., Koşar, S. ve Er, E. (2016). Liselerde akademik başarısızlık: Nedenleri ve önlenmesine ilişkin öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 95-111.
- Sıcak, A., ve Başören, M. (2015). Ortaöğretim öğrencilerinin akademik motivasyonlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Bartın örneği). *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 4(2), 548-560.
- Şen-Baz, D. (2019). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunu yordamada kariyer kararı öz-yeterliği ve umudun rolünün incelenmesi. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(2), 144-165.
- Şimşek, H. (2012). Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ve gelecek beklentilerini etkileyen faktörler, *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, (5), 1: 90-109.
- Şimşek, H., Ünal, M., Erbay Mermer, Ş., & Özaslan, D. (2022). Lise öğrencilerinde gelecek beklentisi ve öz güven ilişkisi. *Van YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal of Education Faculty)*, Şubat Özel Sayı, 387-409.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2019). 2019 yılı 11. kalkınma planı. 12.01.2024 tarihinde [https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2022/07/On Birinci Kalkinma Plani-2019-2023.pdf](https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf) sitesinden alınmıştır.
- Uy, F., Kilag, O. K., & Arcilla Jr, A. (2023). Empowering Education: A Learning-Goals-Centric Approach to Curriculum Development. *Excellencia: International Multi-disciplinary Journal of Education*, 1(4), 48-61.
- Yavuzer, H., Demir, İ., Meşeci, F., ve Sertelin, Ç. (2005). Günümüz gençliğinin gelecek beklentileri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı 2 (2005)*, 93-103.
- Yeşilyaprak, B. (2012). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığında paradigma değişimi ve Türkiye açısından sonuçlar: Geçmişten geleceğe yönelik bir değerlendirme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 97-118.
- Yılmaz, E., Güner, B., ve Caner, N. (2022). Meslek lisesi öğrencilerinin öz-yeterliklerinin yordayıcısı olarak insani değerler. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(236), 3181-3209.
- Yüner, B. (2020). Investigation of the relationship between academic self-efficacy, academic motivation and success: The case of prospective teachers. *Çukurova University Faculty of Education Journal*, 49(2), 706-733.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

The young generation in a country constitutes the dynamics of society. The majority of the population in Turkey consists of young people. Individuals work to earn money and realize themselves. Society needs employees to produce goods and services. Therefore, it is important for schools to prepare young people for business life and the future.

In Turkey, students have to take exams and surpass their peers in academic success in order to pass to both secondary and higher education schools. How success is defined in the young person's environment and what behaviors are reinforced are also effective elements in directing their expectations. Academic success has been very important for both families, schools and society for generations, and one of the factors affecting academic success is parents (Kapıkıran, 2016).

The development level of countries is possible by increasing the quality of education. At this point, successful students who receive qualified education from vocational high schools must graduate. The connections between vocational and technical education and the labor market are strengthened, and it is aimed to bring individuals with the skills required by the field of work together with the sector (Çakmak, 2008).

The purpose of this research is to determine the relationships between the future expectations, career decision self-efficacy, academic motivation and success of vocational high school students. Within the framework of this purpose, the research questions were determined as follows:

- 1- What are the future expectations of vocational high school students?
- 2- What are the career decision self-efficacy levels of vocational high school students?
- 3- What are the academic motivation levels of vocational high school students?
- 4- What are the academic success levels of vocational high school students?
- 5- Is there a significant relationship between the future expectations, career decision self-efficacy, academic motivation and success of vocational high school students?

2. METHOD

In this study, the exploratory correlational design was used as a screening method and a quantitative research method. The exploratory correlational design was preferred in order to understand and explain the relationships between the variables. The study group of this study consists of a total of 796 students studying in vocational and technical Anatolian high schools in the 2023-2024 academic year. In the study, the forms consisting of measurement tools using different scales together were filled out by the students.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

When the sub-dimensions related to the academic success of vocational high school students and their future expectations, career decision self-efficacy and academic motivation levels are examined; it is revealed that there is a significant relationship at the level of $p<.01$ in all sub-dimensions of the independent variables with the arithmetic mean. It is seen in the analysis results that the variable with the highest level of relationship with academic success is academic motivation. According to the findings of the research, it is seen that the research variables related to the academic success levels of vocational high school students are academic motivation, career decision self-efficacy and future expectation, respectively.

According to the results of the research, the scores of vocational high school students from the economic and educational expectations and social future sub-dimensions of the future expectations scale were

found to be low. It can be said that a trend parallel to the expected roles of the adolescent development period has emerged with these results. In addition, it is important to revise the education provided in vocational high schools in a way that encourages students to look to the future with more hope. The high level of career decision self-efficacy of vocational high school students shows that they have developed positive outcome expectations in their future career planning and decision-making processes and that they participate more actively in these processes. As Lent et al. (2017) stated, students with high self-efficacy levels develop more positive expectations in career planning and decision-making processes and participate more in these processes.

A moderate level of academic motivation can be evaluated positively for vocational high school students. Because academic motivation can be considered to have a positive effect on students' academic performance. Considering the developmental characteristics of secondary school students, in this period when rapid physical, emotional and social changes are experienced, 11th and 12th grade students' motivation levels may be at a moderate level due to uncertainties regarding their career choice, university preparation process, and inadequate career planning. Curriculum and evaluation methods that are not suitable for students' interests and needs may have caused motivation to remain at a moderate level (Uy, Kilag & Arcilla, 2023). According to the results of the research, the academic success of the students was at a good level. Academic performance contributes to personal, social and career development by increasing the self-confidence of the student; while it can mean pride, satisfaction and future economic security for the family.

According to the results of this research, the highest level of relationship was found between academic motivation and career decision self-efficacy. This relationship reflects the strong belief of individuals in reaching their goals in line with their own abilities and success potential. Accordingly, it is possible to say that individuals' self-confidence and motivation in the process of making career decisions are one of the important determinants. This result obtained in the research reflects the effects of the self-efficacy perception predicted in Bandura's (1977) theory on the motivation and success of individuals.

It was seen in the analysis results that the variable with the highest level of relationship with academic success was academic motivation. In the context of this result, it can show how interested vocational high school students are in academic tasks such as studying, focusing on their homework, and preparing for exams. According to the findings of the research, it is seen that the research variables related to the academic success levels of vocational high school students are academic motivation, career decision self-efficacy, and future expectations, respectively.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZNİ

Bu alışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi:09-04-2023

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2023/129

ARAŐTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazar 1 (%60): Araştırmanın tasarlanması, veri analizi, raporlaştırma.

Yazar 2 (%40): Yöntemin belirlenmesi, danışmanlık, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları.

ÇATIŐMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı yoktur. Araştırmada yazarlar arasında çıkar atışması bulunmamaktadır.